

Kuidas hinnata ülikooli kvaliteeti?

Hiljuti avaldas ajakiri U.S. News and World report iga-aastase edetabeli Ameerika ülikoolidest õiguse, ärijuhtimise, meditsiini ning tehnoloogia teaduskondade osas. Kõigis valdkondades on esimese kümne hulgas märgatavalt rohkem era- kui osariiklikke ülikoole.

Loomulikult ei ole Eesti ning Ameerika kõrghariduse süsteemid üks-üheselt võrreldavad. Näiteks on eraõiguslik Harvardi Ülikool asutatud samal aastal kui Tartu Ülikool, ning Harvardi Ülikooli meditsiiniteaduskonna õppemaksudest kujunev eelarve osa võrdub umbes poolega Eesti tänavusest riigieelarvest.

Ometi on USA-s kasutatavad ülikoolide hindamiskriteeriumid universaalsed ning ülekantavad Eestisse. Nende teadmisest võib olla abi gümnaasiumide lõpetajatele ülikooli valikul, ning ka laiemal üldsusel. Seda enam, et hea akadeemilise tava kohaselt ülikoolid enda ning teiste ülikoolide probleeme avalikkuse ees ei lahka, välja arvatud kahetsusväärseid erandid nagu Tartu Ülikooli kuraatoriumi liikmete Ülo Kaevatsi ja Jüri Engelbrechti artikkel "Mitu ülikooli mahub Eestisse?" eelses Eesti Päevalehes.

Ülikoolide liigitamine nende omandivormi alusel on tahtlikult eksitav ning asjatundmatu. Akadeemilises maailmas tunnustatud põhimõtete kohaselt on ülikoolide liigitamise alus akrediteerimine. Tänapäeval on Eestis täielikult akrediteeritud bakalaureuseõppe tasemel neli avalik-õiguslikku ülikooli – Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Põllumajandusülikool ning Tallinna Pedagoogikaülikool; ning kolm eraülikooli – Eesti Humanitaarinstituut, Eesti Kõrgem Kommertskool ja Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis.

Mart Susi

Concordia Rahvusvaheline Ülikool Eestis, rektor

Ülikooli valik sarnaneb teatud mõttes valikuga, millises pangas hoida oma raha. Selle vahega, et kaotatud raha on võimalik tagasi teenida, kuid kaotatud aastaid mitte. Tuleb loota, et analoogiliselt Eesti Pangaga, kes on otsustavalt tegutsenud panganduse korramisel, astub ka haridusministeerium konkreetseid samme kõrghariduse maastikul.

Üheks tähtsamaks kriteeriumiks ülikooli taseme hindamisel on lõpetajate tööhõive, sest tõenäoliselt on tööturg kõige pädevam hindama ülikooli tegevuse tulemust ehk lõpetajat.

Näiteks Stanfordi Ülikooli äriteaduskonna magistrikraadiga lõpetanutele omas erialast tööd kolmandal kuul pärast lõpetamist 98,9%, ning nende keskmine töötasu oli 130 000 krooni kuus. Stanfordi aastane õppemaks on 370 000 krooni, mis tähendab, et aastase õppemaksu ning aastase töötasu suhe on ligikaudu 1/4 töötasu kasuks. Eestis ei ole sellist uuringut tehtud, võrdlusena võin välja pakkuda andmed Concordia Ülikooli kohta, kus erialast tööd kolmandal kuul pärast lõpetamist omab 100% soovijatest, ning keskmine palk on 11 000 krooni. Õppemaksu suuruse juures 36 000 krooni kujuneb ka siin suhtarvuks 1/4 töötasu kasuks.

Ülikooli valikul ning hindamisel on teiseks oluliseks kriteeriumiks õppejõud. Eesti juhtivad eraülikoolid suudavad tasustada oma põhikohaga õppe-

jõude kaks kuni kolm korda paremini kui avalik-õiguslikud ülikoolid. Kui õppejõud peab pidama mitut töökohta rahateenimise eesmärgil, siis ei saa temalt oodata ka kvaliteetset õppetööd ning tähelepanu üliõpilastele.

Sageli väidetakse, et eraülikoolidesse on lihtsam sisse saada kui avalik-õiguslikesse ülikoolidesse. Eraülikoolides on tavaliselt konkurss kaks–kolm inimest kohale. Avalik-õiguslike ülikoolide juures tuleb siiski vahet teha riikike ning tasuliste õppekohtade vahel. Esimestele on konkurss tihe. Mis puutub aga tasulisse õppesse, siis alates käeolevast sügisest võtavad mitmed avalik-õiguslikud ülikoolid vastu kõik üliõpilased, kes täidavad miinimumnõuded sisseastumisel, ning kel on raha tasuda õppemaks.

Näiteks on Vilniuse Ülikool juba mitu aastat võtnud õigusteaduskonda vastu kõik soovijad. Esimesel aastal toimuvad paljud loengud renditud kinosaalides, kus loengut kuulab ühel ajal viissada inimest. Ülikool eeldab, et õppeaasta lõpuks langevad vähemalt pooled üliõpilastest välja, kuid õppemaksu nad ju tagasi ei saa. Tulemus on aga vastupidine – paljud leedulased otsivad alternatiivseid õppimisvõimalusi Vilniuse Ülikooli kõrval.

Mitmed Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid on kuulutanud tasulise vastuvõtuga seoses, et aastane õppemaks näiteks loodusteaduskondades on alla 10 000 krooni, samal ajal kui riik maksab ühe üliõpilaskoha eest ligi kaks korda rohkem. Kas oma raha eest õppiv üliõpilane peaks ootama kaks korda vähemkvaliteetset haridust? Või äkki rahastab riik liiga kõrgelt vastavaid erialasid, sest ülikool tuleb ise vähemaga toime. Negatiivse eelarve koostamise ajal oleks siin teatud mõtlemisainet.